

Koszty profilaktyki i leczenia odleżyn

Elżbieta Szwałkiewicz
Krajowy konsultant ds. pielęgniarstwa przewlekle chorych i niepełnosprawnych

O poziomie jakości opieki długoterminowej decydują przede wszystkim standardy postępowania w zakresie:

- * profilaktyki i leczenia odleżyn,
- * pielęgnowania osób z problemem nietrzymania moczu,
- * podnoszenia i przemieszczania pacjentów z dysfunkcjami narządu ruchu.

Wszystkie wymienione zakresy działań łączą się ze sobą i ich komplementarność ma zasadnicze znaczenie dla skuteczności zapobiegania odleżynom.

Na temat odleżyn ukazało się wiele publikacji powołujących się na liczne badania medyczne i statystyczne. Powtarzają się w nich te same informacje kluczowe, że:

- * głównym czynnikiem etiologicznym jest ucisk tkanek położonych ponad wyniosłościami kostnymi, prowadzący do rozwoju martwicy, a następnie owrzodzenia,
- * do uszkodzenia skóry dochodzi w wyniku powtarzającego się ucisku przekraczającego średnie ciśnienie w naczyniach włosowatych skóry (32 mmHg), czynnikiem sprzyjającym jest zaburzenie czucia,
- * powstawanie odleżyn przyspiesza maceracja skóry, będąca następstwem zwiększonej wilgotności w związku z nietrzymaniem moczu i stolca lub poceniem się,
- * najczęstsza lokalizacja to okolice kości krzyżowej, guzów kulszowych, krętarzy, kostek i pięt,
- * każdy chory unieruchomiony jest zagrożony powstaniem odleżyn,
- * należy stosować nowoczesne technologie służące do zmniejszania ucisku na skórę np. materace, poduszki, tkaniny i urządzenia do ślizgowego przemieszczania, opatrunki ochronne i lecznicze, środki pomocnicze chłonne moczu,
- * nie można się koncentrować wyłącznie na miejscowym leczeniu odleżyny.

Zasady profilaktyki

1. Prawidłowe odżywianie

Odpowiednia podaż białka, kalorii i płynów zapobiegnie wystąpieniu ujemnego bilansu azotowego, osłabieniu oraz odwodnieniu.

2. Zmniejszenie lub wyeliminowanie ucisku i tarcia na skórę.

Efekt ten uzyska się poprzez stosowanie materacy i poduszek przeciwoodleżynowych, częstą zmianę pozycji ciała, stosowanie prawidłowych zasad podnoszenia i przemieszczania pacjenta.

3. Bezwzględne przestrzeganie podstawowych zasad pielęgnacji osób z NTM, szczególnie u osób, które w związku ze współistniejącym ograniczeniem zdolności do samodzielnej zmiany pozycji są w I grupie zagrożenia odleżynami. Przed wszystkim należy:

- * systematycznie sprawdzać stan skóry w miejscach narażonych na wilgoć,
- * jak najbardziej skracać czas kontaktu skóry z moczem,
- * nie dopuszczać do stanów zapalnych skóry,
- * chronić skórę przed przesuszeniem i czynnikami drażniącymi (moczem oraz potem).

Pożądaný efekt można osiągnąć stosując jednorazowe materiały chłonne, zestawy do zbiórki moczu, specjalistyczne środki higieniczne oraz kosmetyczne preparaty ochronne i pielęgnacyjne. Oferta na rynku jest bardzo bogata.

O wyborze pieluchomatek, pieluchy anatomicznej lub wkładki urologicznej powinny decydować takie cechy produktu jak duża chłonność i zawartość substancji wiążącej mocz, zabezpieczenia przed jego wyciekaniem z pieluchy, możliwość redukcji nieprzyjemnego zapachu i możliwość ściśle dopasowania do ciała. Istotne jest tak-

że by wkład chłonny był pokryty specjalną włókniną, która dodatkowo odgranicza wchłonięty mocz od skóry.

Należy pamiętać, że mocz w kontakcie ze skórą jest zewnętrznym czynnikiem drażniącym, powodującym stan zapalny. Skóra objęta stanem zapalnym jest czerwona, podrażniona i bolesna. Często występuje jednocześnie obrzęk, świąd i łuszczenie naskórka. Chorzy starają się zmniejszyć dokuczliwe swędzenie i drapią, a w efekcie przerywają ciągłość skóry, doprowadzając do powstania ran. Te rozdrapania są miejscem infekcji bakteryjnej, a w efekcie rozwoju powikłanych, zakażonych odleżyn.

Koszty profilaktyki

1) Wyżywienie – dieta osoby narażonej na wystąpienie odleżyn jest uzależniona od towarzyszących jednostek chorobowych, a także od pomocy osób trzecich w przygotowaniu i spożywaniu posiłków, wpływa to w sposób oczywisty na podwyższenie stałych kosztów związanych z tą dziedziną życia. Różnice w kosztach wyżywienia osoby zdrowej i chorej są niewielkie (za wyjątkiem kosztów żywienia pozajelitowego i stosowania specjalistycznych odżywek) i jako takie nie są w tym artykule uwzględnione.

2) Zmniejszenie lub wyeliminowanie ucisku i tarcia na skórę – łóżko osoby unieruchomionej powinno być wyposażone w dynamiczny materac przeciwoodleżynowy (silniczek pompuje powietrze do poszczególnych komór materaca, wypełniając je segmentami,

pozwała to na czasowe odciążenie kolejnych partii ciała) – średni koszt około 800,00 zł. Materac, może być używany średnio przez okres 5 lat. Koszt poduszki przeciwoślizgowej na wózek inwalidzki – około 600,00 zł. Czas używania co najmniej 5 lat. Zmiana pozycji ciała jest uzależniona od pomocy osób trzecich, rodziny, opiekunek, pielęgniarek.

3) Przestrzeganie podstawowych zasad pielęgnacji osób niezdolnych do samoopieki z NTM.

Do pielęgnacji podstawowej zalicza się higienę osobistą, odżywianie i podtrzymanie mobilności (zmiana pozycji ciała, przemieszczanie). Podstawą do wyliczenia zaangażowania pracownika (koszty osobowe) jest czas trwania czynności, która w całości jest wykonywana przez osobę pielęgnującą. Podstawowa pielęgnacja jednego pacjenta w okresie dobowym wynosi około 240 minut. Z praktyki wynika, że można ten czas po połowie podzielić między pielęgniarki i opiekunki. Godzina pracy pielęgniarki to około 20,00 zł, a opiekunki około 10,00 zł - 60,00 zł na dobę.

Stale koszty rzeczowe:

- pieluchomajtki - średnia cena 1,40 zł x 4 sztuki na dobę = 5,60 zł,
- pranie bielizny pościelowej, w tym podkładów wielorazowych – ok. 3,50 zł na dobę,
- zużycie środków pielęgnacyjnych, wody i innych, niż pieluchomajtki, materiałów chłonących – ok. 4,00 zł na dobę.

Opierając się na uśrednionych kosztach z kilku lat działalności można obliczyć, że podstawowe koszty profilaktyki odleżyn w zakładach stacjonarnych wynoszą średnio 73,00 zł.

Nieprzestrzeganie zasad prawidłowej pielęgnacji i ograniczenie środków przeznaczonych na ten cel skutkuje wystąpieniem odleżyn. W efekcie zamiast oszczędności generujemy koszty, gdyż poza podstawową pielęgnacją musimy dodatkowo ponosić koszty leczenia odleżyn. W przypadku takich ran leczenie jest długotrwałe i bardzo drogie.

Zasady leczenia i jego koszt

Nowoczesne podejście do leczenia odleżyn preferuje leczenie ran w środowisku wilgotnym z użyciem różnorodnych specjalistycznych opatrunków, które stosuje się w zależności od rodzaju rany i miejsca usytuowania.

Badania naukowe jak i doświadczenia praktyczne wykazały, że zwiększona wilgotność w ranie pobudza naskórkowanie, a to z kolei pobudza wzrost leżącej pod naskórkiem tkanki łącznej. Znaczenie ma także mniejsze uszkodzenia młodego naskórka podczas zdejmowania specjalistycznych opatrunków w porównaniu z opatrunkami z gazy.

Podczas każdej zmiany opatrunku konieczne jest oczyszczanie rany z tkanek martwiczych oraz wydzieliny. Może być zastosowana hydroterapia, preparaty zawierające enzymy proteolityczne, metody chirurgiczne lub laseroterapia.

Chirurgiczne opracowanie rany stosuje się najczęściej, gdy nie ma reakcji na leczenie po upływie 4 tygodni.

Postępowanie lecznicze i jego koszt uzależnione są od tzw. stopnia (stadium zaawansowania) odleżyny - tabela.

Stopień I	Nie ulegający zblednięciu rumień, skóra nieuszkodzona, miejscowe zdarcie naskórka
Stopień II	Uszkodzenie i częściowe zmniejszenie grubości skóry w obrębie naskórka i (lub) warstw skóry właściwej
Stopień III	Wytworzona odleżyna sięgająca powięzi
Stopień IV	Odsłonięcie bądź zniszczenie mięśni lub kości

Koszt leczenia odleżyn wielokrotnie jest w miarę występowania wyższego stopnia i wynosi od kilkuset złotych do około dziesięciu tysięcy. Podobnie od stopnia odleży-

ny uzależniony jest czas trwania wyleczenia. Niektóre z odleżyn leczy się wiele miesięcy, niekiedy ponad rok.

Często występują zaburzenia w procesie gojenia odleżyn. Najgroźniejsze z pośród nich powodują infekcje. Niezabezpieczona rana może zostać zakażona bakteriami, wirusami lub grzybami. Mnożą się one żywotowo i zatrują tkanki swoją wydzieliną. Infekcja rany może się szybko rozszerzać aż do postaci posocznicy, która zagraża życiu chorego.

Koszt leczenia odleżyn zakażonych znacznie wzrasta głównie z powodu konieczności zużycia większej ilości opatrunków specjalistycznych, a także stosowania drogich antybiotyków.

W opatrywaniu odleżyn obowiązuje taki sam reżim jak przy innych ranach, m.in. mycia i dezynfekcji rąk, używania rękawiczek i odzieży ochronnej. Opatrunki wchodzące w kontakt z raną muszą być sterylne. Materiały i narzędzia stosowane przy zmianie opatrunków muszą być jałowe. To wszystko kosztuje.

Pisząc o kosztach profilaktyki i leczenia odleżyn odniosłam się do osobistych doświadczeń zawodowych. Miałam możliwość zaobserwować niezwykle wręcz skuteczność nowoczesnych, specjalistycznych opatrunków w leczeniu odleżyn aseptycznych i zakażonych. Oczywistym jest, że pielęgniarki powinny mieć wiedzę na temat wszystkich znanych metod leczenia odleżyn, ale najważniejsze jest to, żebyśmy wszyscy wiedzieli, że niedopuszczalne jest nieprzestrzeganie podstawowych zasad profilaktyki i narażanie pacjenta na powstanie odleżyn. Zdrowotne i finansowe konsekwencje fałszywego oszczędzania np. na środkach pomocniczych chłonących mocz, są bardzo poważne, nie tylko pacjenta, ale także dla pielęgniarek i zakładu, w którym pracują. ■

